

Gemeenteverkiezingen: zie je er nog wat in?

Jean Eyckmans

Folklore of politiek

Als je de doorgaans platvloerse dagbladverslagen der gemeenteraadsverkiezingen erbuiten laat, besteedt de pers in het algemeen en de linkse pers in het bijzonder slechts om de zes jaar aandacht aan de gemeentepolitiek. Dit gebrek aan gezonde, permante belangstelling vind je ook bij de doorsnee burger die, eveneens alle zes jaar, één of meer bolletjes opvult in de plaatselijke verkiezingen.

Blijft de gestructureerde militante linkerzijde die, op zeldzame uitzonderingen na, de gemeentelijke keukenpolitiek te minnetjes vindt om er warm voor te lopen.

Blijft ook het «groene front» van milieuverenigingen, actiegroepen en andere «wakkere burgers», heteroëen allegaartje op zoek naar een globale maatschappijvisie. Ook naar een stuk algemeen aanvaarde strategie, want de vraag naar al dan niet meedoen in het elektorale spel wordt naargelang plaats en personen verschillend beantwoord.

Wat volgt wil geen pleidooi zijn voor onvoorwaardelijke participatie aan de gemeentepolitiek. We zitten daarover zelf met teveel vraagtekens. En wie zijn wij om als enkeling een programma voorop te stellen? De eenheidsfrontdiskussies te Antwerpen en te Leuven zullen hieraan zonder twijfel al meer en beter gestalte hebben gegeven.

Met de latente belangstelling van de lezer voor ogen, trachten we uit twee bestuursperiodes (van 1970 tot 1982) enkele indrukken, ervaringen en voorlopige konklusies weer te geven. Het zal hier en daar allicht bitter klinken, wat dan weer te maken heeft met opgelopen ontgoochelingen en gebrek aan perspectieven die er ons van weerhouden voor oktober 1982 opnieuw kandidaat te zijn. We vervoege dan de rangen der linksen die op de lange weg doorheen de instellingen bandbreuk leden en er alleen een ervaring rijker door werden wat anderen niet mag tegenhouden het op hun beurt te proberen...

Gemeentelijke autonomie

Stellen dat de politieke en financiële autonomie der gemeente – dus de gemeentepolitiek – een fictie zijn omdat de kapitalistische staat één en ander in zijn macht heeft en achter de schermen aan de touwtjes trekt, is een simplistische halve waarheid verkondigen.

Halve waarheid omdat weliswaar de gemeente voor een groot deel van haar financiële middelen afhankelijk is van de nationale schatkist en omdat de vorming van gewesten de gemeentelijke fiskale autonomie – eigen belangen – verder uitholt.

Als we evenwel over de aanwending van die geldmiddelen door de plaatselijke potentaten gaan praten, wordt die halve waarheid alras een hele leugen.

Want de wildgroei van zwembaden, sporthallen, recreatiecentra, cultuurhuizen, hospitalen, bejaardentehuizen, bibliotheken en discotheken is minder te wijten aan overheidsinmenging dan aan de onverzadigbare dorst naar prestige en invloed van burgemeesters en schepenen.

Die dorst heeft lak aan elke elementaire notie van ruimtelijke ordening en regionale planmatigheid, houdt geen rekening met historiek, charme of sfeer van de stad, stapt luchtig over hoge onkosten, denkt over wonen in termen van kwantiteit zonder zich aan sociaal evenwicht te storen. Niet BETER maar MEER is het leidmotief!

Een doelmatig, eenvoudig, goedkoop waterzuiveringssysteem zonder visuele of geluidshinder via de bestaande inhammen van de rivier mag de inhuldiging van een prestigieuze (maar lelijke en lawaaierige) betonconstructie niet in de weg staan. Voor de prijs van 150 miljoen frank zal de gemeenteraad een lening vragen in de buitengewone dienst der gemeentebegroting. Zo eenvoudig is dat! Buurtvernieuwing met en voor de inwoners is minder spektakulair dan een kordaat tabula rasa met de bull-dozer, het optrekken van zovele betonnen blokkendozen met in elk evenveel, identieke appartementen en het inhuldigen van nog maar eens een «Nieuw Gent» of hoe de «sociale woonwijk» ook mogen heten.¹ Als burgemeesters en schepenen van een streek met mekaar aan tafel gaan om vóór het eten ook nog even over de streekbelangen te vergaderen komt daaruit nooit meer dan de beslissing over de uniformiteit van de respectievelijke politie-uniformen, afspraken i.v.m. feestelijkheden (uitwisselen karnavalreuzen bvb) en coördinatie met, of organisatie van, de brandweer.

Want een regionaal planmatig gezondheidsbeleid bijvoorbeeld, gaande van gedecentraliseerde eerstelijns geneeskunde naar meer gespecialiseerde centra toe, staat ... weer een, de inhuldiging in de weg van een gemeentelijk (of stedelijk) ziekenhuis. Prijs: 300 miljoen frank, bronzen plat met namen der gemeentenotabelen inbegrepen. Voor de lening wordt gezorgd ja, maar dat weten jullie al.

De taal der stenen

Bouwen is de hoeksteen van het gemeentelijk politiek bedrijf. Hoe dikwijls galmde Jos Van Eynde, boegbeeld van de BSP, het niet uit op de lokale kiesmeetings: «De socialisten zouden de stenen laten spreken!» En die taal der socialisten werd een hoogoplopend gesprek tussen tot twintig verdiepingen tellende flatgebouwen rond of vlakbij een super- of hypermarkt. Op luttele vierkante meter werd bijna een kwart van de plaatselijke bevolking gestockeerd. Niet de taal der stenen werd het, maar de taal van het beton, dat paste nu eenmaal beter in de politiek der lobbies. Mensen aangenaam laten wonen is niet hetzelfde als ze funktioneel economisch la-

¹ De naam «Nieuw Gent» is niet zomaar uit de lucht gegrepen. Het Nieuwsblad van 2 juli 1982 p. 16 wijdt aan deze wijk een fotoreportage met volgend inleidend commentaar: In Gent is wellicht nooit een a-socialer wijk gebouwd dan de zogeheten wijk «Nieuw Gent», een stenen woestijn, gevlekt met streng bewaakt gras... tussen de Pintelaan, Zwijnaardse en Oudenaardse steenweg... Er wonen en slapen zowat 5000 mensen in een lange en nog steeds oprukkende rij van sardinendozen... Een stedenbouwkundig miskleum van dermate grote omvang, dat men er eigenlijk alle studenten in architectuur, stedenbouw en ruimtelijke ordening zou moeten op afsturen om te tonen hoe het absoluut niet mag.

ten meedraaien in de mallemolen van «verbruik en zwijg» en maximum profijt. Begrepen die socialisten dan niet dat een aangename huisvesting bij uitstek in het sociaal wonen voorrang moet krijgen? Want het zijn toch vooral de economisch zwakkeren die het grootste deel van hun leven «thuis» doorbrengen?

Onder de titel «Superéquipements pour Supermaires» maakt Louis Bériot² het proces van Le Corbusier en al degenen die de mensen willen kollektiveren langs het wonen om. Hun ideeën vinden ook vandaag nog navolging o.a. bij de Franse kommunisten en hun mandatarissen die voor zichzelf en de partij brood zien in het groeperen van gezinnen in flatkonstrukties van om en bij de tienduizend eenheden. Van conciërge tot voorzitter van de beheerraad worden deze woonmaatschappijen bemand met partijkaders die hier een dankbaar terrein vinden voor propaganda en klantenbinding. Bovendien schijnt een hoge bevolkingsdichtheid de proletarisatie der betrokkenen in de hand werken, dus...

Als het waar is dat je één en ander in de Belgische situatie terugvindt – ge- raak maar eens aan een sociale woning zonder langs de zitdag van burge- meester of schepen te lopen – wens ik echter geenszins aan onze socialisti- sche lokale gezagsdragers de intentie toe te schrijven, langs het wonen de opkomst van een revolutionair proletariaat te willen stimuleren. Zeker niet!

Infrastructuur en crisis

Negen op tien gemeenten sluiten hun begroting in 1982 met een tekort. Het Gemeentekrediet, de zogezegde bank der gemeenten, maakt met argusogen over de kredietopening van deze «deficitairen». Ter plaatse stellen zich vragen. Als er juist genoeg geld is om tot december het gemeentepersoneel te betalen, wat moet dan met de faktuur van aannemer x of toeleveringsbedrijf z. En wie zal de Peutertuin betalen nu het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn geen toelagen meer verstrekt. Het aantal peuters zit beneden peil maar dat komt door de hoge vrouwenwerkloosheid. De moeders passen zelf op hun kinderen en op die van de burens. Zeker ook door de promotie der Mutualiteiten voor de «Onthaalmoeders». Wat nu met de vastheid der bediening van het personeel: Dokter, verpleegsters, kinder- verzorgsters, onderhoudspersoneel?

En dan de crisis van het OCMW, de tekorten van het ziekenhuis: zoals het water naar de zee, komt het allemaal naar de (lege) gemeentekas die nog slechts door de belastingen van minder dan 15 000 zielen gespekt wordt. De rekening van het megalomaan beleid kan niet langer vereffend worden! Evenmin als de rekening der verzuiling, wat een weldaad! Wat nu met de tekorten van vier kerkfabrieken, met het daarbijhorend (?) vrijzinnig centrum, met de twee bibliotheken – één openbare en één vrije katholieke – met de toelagen voor vier muziekmaatschappijen (die bij gebrek aan spelende leden voor een optreden mekaar aanvullen en dan in blauw-geel-rood-neutraal formatie musiceren) wat nu tenslotte met de toelagen voor sport- en kulturele verenigingen van katholieke, liberale of socialistische makelij (die elk hun voetbal-, volleybal-, toneel- en vul maar aan ploegen hebben).

2 Hoofdstuk VIII van 36.000 movies en procès (Editions J.C. Lattes, 1977).

Met de recepten uit de geitenharen sokkentijd geraken de verkozenen van oktober 1982 niet uit de problemen. Zeker niet wanneer de Staat zijn tussenkomst in de gemeentelijke onkosten op het peil van 1976 blijft bevroeren. En wat zou je anders verwachten?

Participatie

Autoritaire doorzetters hoeven niet altijd schijnheiligaards te zijn. Een CVP-oppositielid met wie ik regelmatig in de clinch ga komt er terecht voor uit dat democratie en dus ook gemeentelijke democratie voor hem een klare zaak is. Zesjaarlijks gaan de inwoners boven de 18 naar de stembus, er vormt zich een meerderheid of er komt een coalitie en die bewindsploeg krijgt «carte blanche» voor de volgende zes jaar waarna opnieuw de vox populi haar beleid honoreert of sanktionneert. In feite staat een meerderheid van de raad achter die zienswijze. De meesten durven het echter niet luidop zeggen.

Het ligt voor de hand dat vanuit deze mentaliteit alle pogingen om de deur van het gemeentehuis ietwat open te zetten in de kiem worden gefnuikt, dat alle structuren die de democratie doelmatiger willen maken worden uitgehold. Zo de verschillende Raden voor Cultuur, Jeugd, Sport, Bejaarden enz. waarin angstvallig vertegenwoordigers worden aangeduid uit de met de partij verwante kringen. Zo het gemeentelijk informatieblad dat alleen de spreekbuis mag zijn van de meerderheid. Zo de vorm, de inhoud en de taal der raadszittingen die ze voor de buitenstaander (?) «ontoegankelijk» maakt.

Natuurlijk hebben we gepoogd om aan een andere democratie gestalte te geven. Het opzetten van een structuurplan,³ inductief, van onder uit de wijken, de verenigingen, de individuen, was zulk een poging. Onder leiding van het Nederlandse Bureau voor Ruimtelijke Ordening van Heeswijk en in samenwerking met het Centrum voor Andragogie werd getracht alle betrokkenen te animeren. Zonder te beweren dat dit inspraak- en participatieproces wonderen deed, kwamen er toch reacties uit de bevolking, alternatieve standpunten, correcties. Deze moesten leiden tot nieuwe discussie en uiteindelijk tot het stemmen van het structuurplan in de gemeenteraad. Zover is het niet gekomen. Stel je voor, een bindend plan dat zelfs de volgende beleidsploeg zou beletten ongeremd haar eigen (stenen) taal te spreken!

Wie participatie zegt, bedoelt actief deelnemen. Al onze pogingen om de ± honderd belangstellenden die sporadisch de Boomse raadszittingen bijwonen, de gelegenheid te geven om van urenlang passief luisteren even te

3 Het structuurplan zou in een dynamische visie heel het lokale beleid en zijn relaties met de streek omvatten. Het plan behelsde vier fases van 5 jaar en moest lopen van 1980 tot 2000. Na elke fase werd een evaluatie voorzien waarna op basis van gewijzigde economische, sociale of demografische factoren koerswijzigingen mogelijk bleven.

De begeleiding bestond uit een multi-disciplinair team van economen, sociologen, urbanisten en verkeersdeskundigen.

Het kostte de gemeente Boom 4 miljoen wat heel veel is voor wat er uiteindelijk van terecht kwam. Het heeft alleszins de verdienste, op het niveau der Rupelstreek, de GOM (Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij) tot een analoog initiatief te hebben aangezet dat, laat ons hopen meer succes zal kennen.

komen tot beleefd meespreken, leden schipbreuk. Nochtans bestaat technisch de mogelijkheid daartoe, maar we vonden voor dit zogezegd «straat-rumoer» geen verdedigers, noch bij CVP, noch bij PVV, noch bij de overige SP-fraktieleiden.

Een konklusie

Er zal geen misverstand zijn over het waarom wij de gemeentelijke politieke arena verlaten. Twaalf jaar strijd met de wisselende groepen van milieubewegingen, huurkomitees, buurtwerken e.a. bracht de overtuiging dat je én bewustzijnsverruimend kan werken (ook voor jezelf!) én in de leefsituatie van de mensen ingrijpen via de gemeenteraad (waarbij deze laatste steeds als middel, niet als doel wordt gesteld).

36 uur voor het gemeentepersoneel, verhoging de Rupeldijken, landschapsbeveiliging tegen betonstorters, bestendige inzet tegen de «afvalbaronnen» in de Rupelstreek, strijd tegen EBES en de gemengde intercommunale (die we plaatselijk wonnen) verdediging der arbeiderswijken langs de Rupel als woonzone in het Gewestplan, en aansluitend de aktie rond het structuurplan zijn voorbeelden van slagen die we, en dat kan niet sterk genoeg benadrukt, mét de betrokkenen, hun syndikaten, hun basiskomitees, thuishaalden.

Meest in het oog springende wapenfeit krijgt vandaag gestalte in de afwerking van de Rupeltunnel. Het oorspronkelijk geplande en goedgekeurde verkeersviadukt (6 rijvakken hoog) over Boom (zie analoge uitvoering te Wilrijk) werd onder impuls van de betrokken wijk en een... draaiende meerderheid in de gemeenteraad vervangen door een uitgegraven bedding⁴.

Die «draaiende meerderheid» vergt enige uitleg. De situatie in de Boomse gemeenteraad na 1976 was bij mijn weten alleenstaand in Vlaanderen. Een georganiseerde BSP-linkerzijde rond de Stadskrant Genster (duizend abonnementen had 5 verkozenen in de Gemeenteraad en... in de meerderheid gevormd door BSP + PVV. Bij die vijf, geen bedienden van mutualiteit, vakbond of partij, geen schrik voor broodroof of promotieweigering maar de vaste wil om het zelfbeheer⁵ als leidraad te nemen in elke aktie, bij elke beslissing. Met de regelmaat van een klok werd een verkeerd begrepen partijtucht bij de stemmingen doorbroken en kwam in de gemeenteraad een andere meerderheid tot stand. Mathematisch lag dat dan niet eens zo moeilijk: op de 25 verkozenen zijn er immers 12 BSP, 12 CVP en 1 PVV en vormt de nipte meerderheid zich tussen de enige PVV'er (burgemeester) plus 12 BSP'ers.

4 Zoals aan de Boomse Steenweg te Wilrijk had het Ministerie van Openbare Werken voor de doortocht van de A12 in Boom een huizenhoog viadukt voorzien. Het doorgaand verkeer zou vanuit de Rupeltunnel steil omhoog over de gemeente razen om enkele kilometers verder, te Aartselaar, opnieuw naar de begane grond te duiken. Naast de visuele hinder van deze konstruktie was er het lawaai, het gevaar van slippende voertuigen en... last but not least, de stank van zovele uitlaten die, vooral op de viadukthelling...

5 Met zelfbeheer wordt hier bedoeld de politieke praktijk om mensen over het hangende beleid te informeren (wat gebeurde langs de stadskrant, langs de wijkvergaderingen, langs pamfletten) om met hen dat beleid te bespreken, te verwerpen, te korrigeren of alternatieven te zoeken. Deze dynamiek verliep meestal in direkte samenwerking met groepen als het A.L.R. (Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek) en gaf aanleiding tot sterk opgevolgde protestmanifestaties waarvan de tweeduizend koppige anti-stortbetoging in de streek misschien wel de meeste aandacht trok.

De logika van «zo wil het het Schepencollege, zo wil het God» had afgedaan. Dit gaf zoals te verwachten aanleiding tot heel wat kortsluitingen want ook de CVP verloor er vaak het Noorden bij: meestemmen met de voorstellen van burgemeester en schepen wou zij als oppositiepartij zeker niet, maar de «gauchisten» steunen in de Raad lag haar evenmin.

Het afrekenen met de kadaverdiscipline door de linkerzijde in de BSP-fractie bracht de discussie in de Gemeenteraad. Terecht schreef een dagbladkorrespondent dat er in de Boomse raad ongewone dingen gebeuren maar dat vóór alles de democratie daar wel bij vaart.

Deze strategie van links in de SP stond, hoe kan het anders in een rechts «rood» bolwerk als Antwerpen, bestendig onder zware druk.

Het apparaat in party, mutualiteit en vakbond liet geen middelen ongebruikt om de «oude vormen en gedachten» te verdedigen en te bewaren.

Radikalisering, ook in de andere Rupelgemeenten, in de Federatie Antwerpen en Nationaal was de enige hoop en uitweg voor onze situatie in de Boomse SP waar we in het Partijbestuur ondertussen al over een ruime meerderheid beschikten.

Die radikalisering hebben Van Miert en zijn jonge Turken, aan de basis zeker niet gebracht. Een brochure en een kongres over Wonen in Vlaanderen houden wel even de aandacht van kranten en televisie gaande en wat later doen een dito kongres en een dito brochure over gezondheidsbeleid dat nog een keer. Maar het betrekken van mensen, het samen denken met mensen over hun wonen, over onze gezondheid vraagt meer dan dat. Dat vraagt militanten in de afdelingen die de dialektiek van zelfbeheer en aktie in het beleid in gang zetten en volgen. Dat is met de SP, in haar huidige lokale structuren, ondenkbaar. Ik zei het al, een gemeentelijke beleidsperiode duurt zes jaar. Een lange periode om in zee te gaan zonder vertrouwen noch in bemanning noch in bestemming van het schip...